

belicht

JUNI/JULI 1981

POKKEN

BESTAAN NIET MEER...

Internationale samenwerking heeft ertoe geleid, dat een levensgevaarlijke ziekte, waartegen geen geneesmiddel bestond, werd uitgeroeid.

Pokken bestaan gelukkig niet meer,

MAAR

Sedert 1945 leven wij, na het gebruik van de atoombom door mensen, onder de voortdurende bedreiging, alsnog slachtoffer te moeten worden van een ongeneeslijke ziekte.

ATOOMWAPENS

worden door mensen gemaakt en zaaien dood en verderf op ongekeende schaal. Wat doen wij daartegen?

Nederlandse vereniging voor medische polemologie Kruisbessenstraat 33 - 2564 VB Den Haag
Postgiro: 4395340 t.n.v. de penningmeester te Nijeveen - Drente.

"Is er werkelijk bescherming mogelijk tegen de gevolgen van radio-activiteit?"

Collectie Stichting Loka

www.loka.org

gedigitaliseerd 2013

Inleiding

Aan elke stralingsdosis is een zeker gezondheidsrisiko verbonden. Dit blijkt uit onderzoeksgegevens bij dierproeven en uit onderzoeken onder slachtoffers van atoomproeven. Er is geen drempeldosis bekend waarbij geen enkel risico gelopen wordt! Met name in mediese kringen vindt de discussie plaats over het risico bij lage stralingsdoses en of dit risico akseptabel is. Steeds groter wordt de twijfel of de huidige limieten - voor bevolking, radiologische werkers en personeel van kerninstallaties - wel juist zijn gekozen. Een verlaging met een faktor 10 zou zelfs noodzakelijk zijn.

Ook in Nederland vinden deze discussies plaats. De meningen liggen ver uiteen: van "we moeten ermee durven te leven, er bestaan grotere risico's", tot "er is geen drempelwaarde voor de lage stralingsdosis". Bij het Energie Komitee Zeeland is verleden jaar een map verschenen, naar aanleiding van een kongres over de risico's van de lage stralingsdosis. Daarvan in deze BELICHT geen doublure. Wij spraken met gezondheidswerkers die zich inzetten om de discussie over Straling en Gezondheid op gang te brengen.

Joost van der Aalst
Toon de Laaf

Honderden doktoren waarschuwen voor DE GEVOLGEN VAN EEN ATOOMOORLOG

AAN ONZE REGERING EN HET PARLEMENT

Wij, Nederlandse artsen en andere bij de gezondheidszorg betrokkenen, richten ons tot u met een zelfde boodschap als onze Amerikaanse collega's onlangs hebben verzonden naar de regeringsleiders Carter en Brezjnef.

Wij doen dit omdat naar onze mening het publiek onvoldoende is voorgelicht over de medische en andere gevolgen van het gebruik van kernwapens, terwijl in de internationale politiek steeds meer met een kernwapenoorlog rekening wordt gehouden.

Uit medisch-wetenschappelijk onderzoek blijkt het volgende:

- 1 Zelfs een beperkte atoomoorlog veroorzaakt dood, verwondingen en ziekte op een tot nu toe ongekende schaal.
- 2 De medische wetenschap staat machteloos tegenover de gevolgen van een atoomoorlog. Een groot deel van de ziekenhuizen zal zijn verwoest, een groot deel van de artsen en verpleegsters zal omgekomen of zwaargewond zijn, er zullen geen genees- en verbandmiddelen meer beschikbaar zijn. De meeste overlevenden zullen alsnog sterven aan de gevolgen.

3 Een doeltreffende Bescherming Bevolking is onmogelijk. Ontploffing, hitte en straling zullen ook diegenen doden die in een schuilkelder hun toevlucht hebben kunnen zoeken: de radioactieve neerslag zal de mensen die zijn geëvacueerd achterhalen.

4 Herstel van de samenleving na een atoomoorlog zal onmogelijk zijn. Milieu en maatschappelijk leven, de gehele gezondheidszorg inbegrepen, raken in het grootste deel van de wereld onherstelbaar ontwricht.

5 Er zijn geen overwinnaars na een atoomoorlog. Grote delen van de wereld zullen generaties lang door radio-actieve neerslag besmet blijven. De atmosfeer zal zo verstoord zijn dat alle leven op aarde ernstig wordt aangetast.

Daarom doen wij omwille van de bescherming van het menselijk leven een beroep op u

- 1 te werken aan de ontspanning tussen de machtsblokken
- 2 het gebruik van alle kernwapens uit te bannen
- 3 het gevaar te erkennen van het in voorraad hebben van enorme aantallen kernwapens en een begin te maken met het onschadelijk maken daarvan.

Wij dringen er bij u op aan met ons een gesprek aan te gaan over de medische gevolgen van een atoomoorlog. Wij dringen er bij alle artsen over de gehele wereld op aan deze oproep te steunen.

Werkgroep Straling en Gezondheid: "Preventie is motto"

Onlangs is de werkgroep straling en gezondheid opgericht. De leden zijn een aantal verontruste verpleegkundigen die vraagtekens plaatsen bij het veelvuldig gebruik van röntgenapparatuur.

Door de ontdekking van de mogelijkheden van de röntgenstraling is in de medische wereld veel vooruitgang te constateren. Er ontstonden nieuwe wetenschappen, zoals de nucleaire geneeskunde, waarbij men met straling de aard van de klachten bestrijdt, en de radiologische diagnostiek. Daarbij stelt men de aard van de klachten vast met straling. Deze gebruiksmogelijkheden van röntgenapparatuur en straling werden van begin af aan onderkend. Maar men wist aanvankelijk nog niets van de gevaren van straling. Helen Caldicott, een Amerikaanse arts, illustreerde dat in haar toespraak op 4 oktober van het vorige jaar in Breda: "In de beginperiode van deze techniek werd vaak de hand onder de apparatuur gehouden om te testen of de straal voldoende was. Niet zelden verloor iemand zijn handen of stierf aan kanker." En naast voordelen zijn er dus wel degelijk gevaren verbonden aan het gebruik van straling, zowel voor de patiënt als voor de verpleegkundige.

Daarom zijn er maximale doses bepaald waaraan radiologische werkers bloot mogen staan. Dat wil niet zeggen dat, als zij beneden die norm blijven geen risico lopen! Men acht dat risico aanvaardbaar. Voor de patiënt is er niet zo'n norm bepaald, men gaat ervan uit dat die tenslotte ook van de voordelen van de toegediende stralingsdosis geniet. In Nederland krijgt men van röntgenapparatuur ongeveer de helft van de hoeveelheid straling die men ontvangt als gevolg van de natuurlijke achtergrondstraling. De medische straling vormt de grootste bijdrage tot de jaarlijks ontvangen kunstmatige straling.

Soms wordt er overbodige straling toegediend. Dr. Caldicott maakte de volgende opmerking tijdens haar lezing: "Er wordt gezegd dat van alle röntgenfoto's die we in Amerika maken, 40% medisch niet noodzakelijk is..." Bij opname in een ziekenhuis moet een patiënt soms een uitgebreid onderzoek ondergaan, voordat een diagnose gesteld kan worden. Röntgenopnamen zijn daar veelal een belangrijk onderdeel van. Soms wordt echter een fout gemaakt bij het maken van de foto. Of ook weten medici niet van elkaar dat doorlichtingen al zijn gedaan. Deze doublures van röntgenopnamen vormen een groot probleem. Zij komen vooral voor wanneer men met verschillende instellingente maken heft. Pim, lid van de werkgroep straling en gezondheid, vertelde een voorbeeld. Hij had als verpleegkundige diverse sollicitaties bij geneeskundige instellingen lopen. Als hij er niet op had gelet, was hij telkens opnieuw doorgelicht. De werkgroep pleit dan ook voor de invoering van een medisch paspoort

straling:
nuttig en gevaarlijk

normen

doublures

medici ter discussie

Vrouw spoorloos tijdens behandeling Oncologisch Instituut

TILBURG - De Tilburgse politie is op zoek naar een inwoner uit Ulvenhout die woensdagmiddag tijdens een behandeling het Oncologisch Instituut in Tilburg heeft verlaten met twee iridium naalden in haar neus. De einden van de naalden steken zichtbaar uit de neus. Het is mogelijk dat de vrouw de naalden zelf heeft verwijderd, maar dat is dan duidelijk zichtbaar aan de verwondingen in het gezicht.

Bij haar voortijdig vertrek uit het Oncologisch Instituut heeft de vrouw waarschijnlijk ook een 10 cm hoge loden pot meegenomen. Deze pot weegt 2 à 3 kg en heeft een doorsnede van 7½ cm. De pot is zwart van kleur en draagt een klaverblad als symbool van radioactief materiaal.

Na haar bezoek aan het Oncologisch Instituut is zij niet naar huis gegaan. De politie verzoekt de vrouw zich te melden. Getuigen die haar hebben gezien wordt verzocht informatie te verstrekken aan de politie in Tilburg of het Oncologisch Instituut in Tilburg (tel. 013-633535).

voor de patiënt. Dit zal alle belangrijke gegevens moeten bevatten, zoals röntgenopnamen, bloedgroep, allergie, gebruik van bepaalde medicijnen, enzovoorts.

Een ander probleem is de manier waarop men met radio-actieve stoffen omgaat. Eurgene Breukers vertelde ons dat de gebruikte isotopen van de afdeling nucleaire geneeskunde in een ziekenhuis in Breda in een kelder onder de babyafdeling worden opgeslagen, tot ze afgevoerd worden.

Ook de afstand die er bestaat tussen de artsen en verpleegkundige vormt een probleem. Het doet zich vooral voor wanneer er een röntgenopname of therapie ter discussie wordt gesteld.

"Toevallig dat wij met een aantal verpleegkundigen over kernenergie spraken, anders was onze werkgroep nooit tot stand gekomen. Wij zagen de relatie tussen radio-actieve straling en gezondheidszorg. Na een openbare informatiedag in Breda merkten we dat we er zelf nog niet zoveel van wisten. Een reden om hard aan het werk te gaan. We stelden ons ten doel te streven naar bescherming en behoud van het milieu. Maar ja, dat is een wereldomvattende taak. Konkreter wilden we werken aan het stopzetten van activiteiten die dat milieu overbelasten en zo het leven bedreigen. In het bijzonder waar radio-actieve straling bij vrij komt....."

"...De ziekten die ontstaan ten gevolge van radio-activiteit zijn ongeneeslijk en daarom is de enige oplossing hiervoor: preventie! Voor gezondheidswerkers ligt hier een belangrijke taak...."

Om de discussie op gang te brengen bij verpleegopleidingen, universiteiten, maar ook bij huisartsen, specialisten en wijkverplegers, geeft de groep het blad "Straling en gezondheid" uit. Meer informatie kun je opvragen bij

Wergroep Straling en Gezondheid
Heuvelstraat 33, 4812 PH Breda
telefoon: 076 - 140243

Medici boycotten de noodwet

"Iedere gezondheidswerker kan in tijd van oorlog of bij een nationale ramp in vredestijd door de minister van volksgezondheid verplicht worden om hulp te bieden". Deze plicht komt voort uit de Noodwet Geneeskundigen, een wet uit 1971. Het ministerie van Volksgezondheid inventariseerde vorig jaar de gegevens van de geneeskundigen om in geval van nood werkbare gegevens voorhanden te hebben. Van de 39.000 geënquêteerden heeft 11% niet gereageerd. Op dat moment waren er 28 principiële weigeraars. Dit aantal zal bij een nieuwe enquête dit jaar sterk opgelopen zijn. Deze weigering komt voort uit de onduidelijkheid van de wet, die een aantal begrippen ongedefinieerd laat, zoals 'ramp als oorlog of vergelijkbare omstandigheden' en 'bevoegd gezag'. Maar vooral ook uit de twijfel over de inzetbaarheid bij nucleaire oorlogen of rampen.

Artsen, apothekers, specialisten, psychiaters en andere geneeskundigen beginnen zich te roeren tegen de kernbewapening. In een aantal dagbladen deden zij eind vorig jaar een oproep aan de overheid, om de gevolgen van een atoomoorlog te overdenken. Op 23 mei werd deze oproep herhaald in de Brabantse dagbladen. Hierin was nauwkeurig aangegeven, wat de gevolgen zullen zijn als een atoombom boven Gilze Rijen tot ontploffing wordt gebracht. De 200 Midden-Brabantse gezondheidswerkers gaven in de advertentie aan machteloos te zijn om in die situatie hulp te bieden. Van de 800.000 mensen die dan slachtoffer dreigen te worden, kan slechts aan 100 mensen hulp geboden worden elders in Nederland.

Een van de artsen die beide oproepen onderschreef is de Tilburgse huisarts Dr. W. Verheggen. Hij ging ook als vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging van Mediese Polemologen (NVMP) naar een artsencongres over de gevolgen van een kernoorlog dat gehouden werd in de Verenigde Staten. Waar mogelijk wil hij het standpunt van de verontruste geneeskundigen toelichten. Wij spraken met Dr. Verheggen.

Het komt niet vaak voor dat artsen zich over politiek, maatschappelijke problemen uitspreken. Waarom nu wel over de kernbewapening?

"De benadering die de geneeskundigen aan de kernbewapening hebben gegeven is van mediese aard. Wij staan machteloos bij de hulpverlening aan slachtoffers van grote hoeveelheden radio-actieve straling.

Je kunt er haast niet meer omheen, ook internationaal wordt dat zo gezien, we staan aan de rand van een kernoorlog. Alleen met welke wapens die uitgevochten gaat worden lijkt nog ter discussie te staan. Maar de wapens waarover men nu beschikt zijn al voldoende om de

**hulpverlening
onmogelijk**

verantwoordelijkheid

totale vernietiging van mens en dier tot gevolg te hebben. De rol van medici is erg groot bij oorlogen. Artsen en geneeskundigen moeten de eerste hulp bieden aan gewonden. De oorlogen in Vietnam en Israël hebben aangetoond dat goede medische voorzieningen de motivatie van soldaten om te vechten versterkt. Die voorzieningen en hulp zijn er niet bij kernoorlogen! Daarbij is de rol van de overheid in de voorlichting naar de bevolking ronduit misleidend. De overheid zwijgt over de risico's van een kernoorlog. Wel hangt ze het beeld op dat er adequate bescherming aan de bevolking geboden kan worden", betoogt Verheggen. Hij is erg onder de indruk van het verhaal van Japanse medici. Op het kongres in de Verenigde Staten hadden zij filmbeelden laten zien van de vernietiging van Hiroshima en Nagsaki. Pas 2 maanden na de ontploffing van deze eerste kernwapens kon er hulp geboden worden. En nog steeds worden er slachtoffers verpleegd, maar deze mensen zijn niet meer te genezen. Dr. Verheggen legt uit dat er twee soorten gevolgen zijn bij een kernontploffing. Dat is op de eerste plaats de schokgolf en hittestraling. Deze zijn vernietigend in een straal van 15 kilometer. Het tweede, niet te onderschatten gevolg is de fall-out. Dit is de radio-aktiviteit die in stoffeeltjes en water op de aarde valt. Het verspreidingsgebied is afhankelijk van de wijze van ontploffing en van de weersgesteldheid. Zeker is dat dit over een gebied van enige tientallen tot honderd kilometer kan gaan. Mensen die hieraan blootgesteld zijn kunnen de gevolgen wel overleven, maar het evenwicht in het menselijk lichaam zal verstoord raken. Dit kan leiden tot funktieverlies van de lichaamscellen, wat afhankelijk van de dosis een zekere dood tot gevolg kan hebben.

kapot bestraald

Is er dan ondanks de moderne techniek geen mogelijkheid om hulp te bieden?

"Alle hulp die geboden moet worden komt van buiten het rampgebied. In het getroffen gebied is niets meer over, 80% van de voorzieningen, zoals medikamenten en ziekenhuizen zijn weg. Het gebied is de eerste maanden ontoegankelijk voor mensen van buiten. Stralingspakken bijvoorbeeld kunnen de γ -straling niet tegen houden. Ze dienen alleen om besmetting met radio-aktieve deeltjes te voorkomen. Je kunt daarom ook niet verwachten dat hulpverleners in die pakken de slachtoffers te hulp schieten. Ze zouden ondanks die kleren kapot bestraald worden! .... Dit moeten de mensen goed weten. Daarom heeft de Vereniging van Nederlandse Mediese Polemologen deze noodkreet in de kranten laten plaatsen. Bovendien wil de vereniging op deze manier kollega artsen bereiken. Zij hebben nu al te maken met mensen die het slachtoffer zijn geworden van deze kernoorlogdreiging. Uit angst worden de gevaren van die bom ontkend of afgeweerd. Een steeds vaker voorkomende reactie is: "Als die bom valt, hoop ik dat ie boven op m'n kop valt, dan ben ik er meteen goed vanaf!" Zo'n reactie is noodlottig, zij leidt tot depressies en andere psychische storingen. Wij moeten er met zijnen voor zorgen dat die bom niet valt. En daarvoor moeten ze de wereld uit".

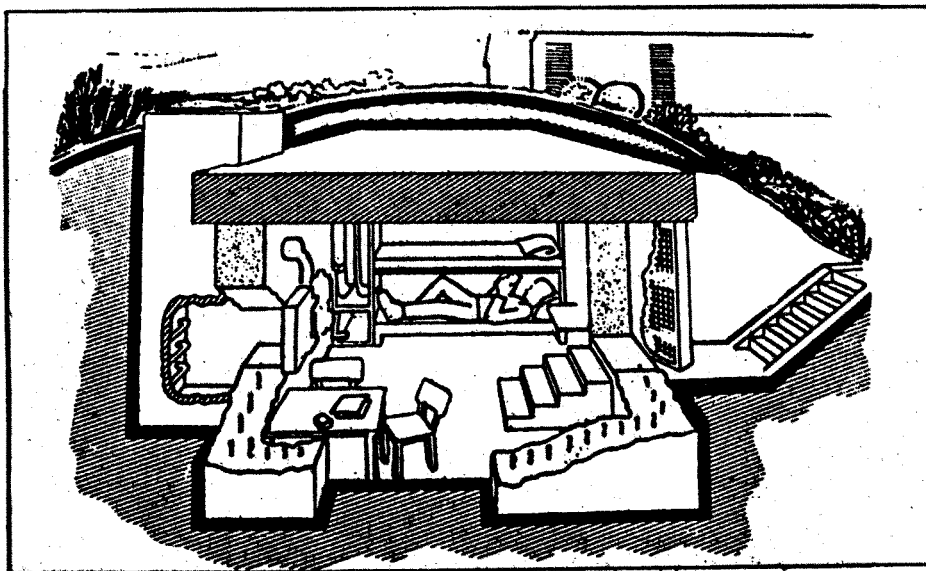
kernenergie

Tot slot vroegen we dokter Verheggen naar de houding van de mediese polemologen tegenover

kernenergie. Hierover is door de artsen geen standpunt bepaald. Zij hebben zich verenigd uit zorg om de mediese gevolgen van een (kern)oorlog. Die zorg wordt nog lang niet door iedereen erkend. Daarom worden studies gemaakt over de gevolgen van zo'n oorlog en worden standpunten bediscussieerd. Met name over de risico's van fall-out blijkt geen volledige overeenstemming te zijn. Dit hangt sterk af welke cijfers daarvoor gehanteerd worden. Het uitdiepen van informatie maakt je sterker en geloofwaardiger. De vereniging wil feiten waarop we deskundig zijn uitdragen. Op deze wijze willen wij onze bijdrage leveren aan de vredesbeweging. En deze feiten kunnen ook een bijdrage zijn in de discussies over kernenergie.

Persoonlijk is dokter Verheggen van mening dat kernenergie niet nodig is en dat alle kerncentrales dicht moeten. Als er bijvoorbeeld een 'gewone' bom op een kerninstallatie valt, en deze daardoor openbarst zijn de gevolgen minstens net zo erg als bij een kernontploffing. De gezondheidsrisiko's zijn te groot om de radio-actieve besmetting van het milieu toe te laten.

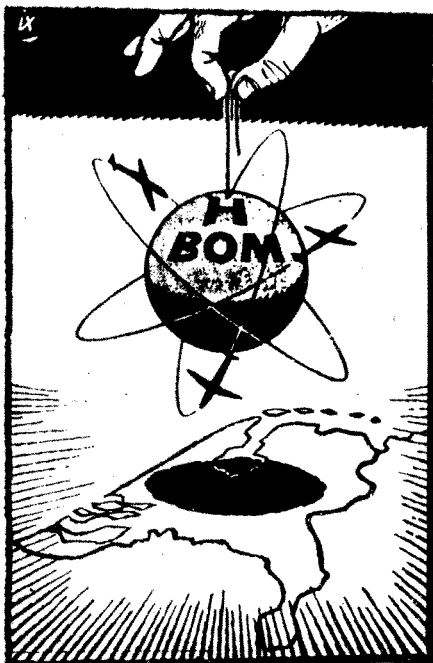
Schuilkelder thuis

In tijd van oorlog of ander gevaar moet de bevolking haar bescherming in de eerste plaats in de direkte omgeving van de eigen woning kunnen vinden. Dit is het uitgangspunt van de overheid voor de Burger Bescherming. Metrostations, gemeentehuizen en andere openbare gebouwen kunnen onderdak bieden aan dergelijke schuilplaatsen.

Maar met dit uitgangspunt is het pleit voor een partikuliere schuilkelder gewonnen. De schuilkelder aan huis.

Op de nationale woonbeurs in Den Haag werd het eerste Nederlandse model aan het publiek getoond. Volgens de fabrikant, de fa. Oosthoek Beton uit Leiderdorp was er erg veel belangstelling voor. Met de bouw kan begonnen worden zodra het ministerie van Binnenlandse zaken de kelder voorzien heeft van een "keurmerk".

De dreiging van het atoom wordt door steeds meer mensen gevoeld. In eerste instantie lijkt het gevaar van de kernwapens te komen. Maar ook bij de dienst Bescherming Bevolking speelt de gedachte dat risico's bij een ongeluk in een kerninstallatie erg groot zijn. Volgens deze dienst doen wij er dan ook beter aan om "op de eerste plaats de angstige struisvogelkop uit het zand te halen voordat dit verschoeide aarde wordt. .... wij moeten een eventuele nukleaire bui niet blootshoofd afwachten, bouw een schuilkelder!" Wie die f70.000 ervoor over heeft kan dan na afloop misschien vast stellen, dat zoveel andere mensen zich "fatalisties hebben laten ombrengen."

Brabant tegen kernwapens

Kernenergie is de leverancier van de brandstof die voor kernwapens gebruikt wordt. Brabantse actiegroepen proberen de kernwapens te bestrijden.

Om de Brabantse bevolking wat duidelijkheid te verschaffen over kernwapens is er een brochure over het onderwerp verschenen.

Plutonium is de brandstof voor atoombomben. Deze, niet in de natuur voorkomende stof, wordt geproduceert door kerncentrales. De bom die op Nagasaki viel, was een plutoniumbom. Het effect van deze bom is vertaald in Brabantse termen. Als voorbeeld wordt een kernwapenaanval op Gilze Rijen genomen. De gebruikte bom heeft een kracht van 20 miljoen ton TNT. Het directe gevolg zal voor de bevolking rampzalig zijn, maar dat had iedereen al welgedacht. Ongeveer een half miljoen mensen zullen op slag gedood worden. En vanzelfsprekend een economische chaos voor jaren...

In het hoofdstuk 'Brabantse industrie en militaire betrokkenheid' worden een aantal bedrijven genoemd die zich bezig houden met de produktie van kernwapens. Zoals te verwachten worden een aantal bedrijven genoemd die belangen hebben in kernenergie. Kernenergie en kernwapens hangen nauw samen. RSV, die eens reactorvaten aan Zuid-Afrika wilde leveren, en onlangs van de Tweede Kamer reactorvaten voor Taiwan mocht bouwen, is ook betrokken bij de modernisering van de houwtzer, die gebruikklaar gemaakt wordt voor de lancering van neutronenbomben. Als antwoord op deze militaire werkgelegenheid wordt een voorstel gedaan naar de 'burgerindustrie'. Een overzicht geeft het aantal mogelijke arbeidsplaatsen aan.

Brabant tegen kernwapens, uitgave van de Stichting Tilburgse Vredesactiviteiten, Lange Nieuwstraat 50, Tilburg, giro 4306968 f5,--

UITNODIGING

"kunst zonder kernbewapening"

aula Hogeschool
Tilburg, 4-19 juni